

VERSLO INOVACIJŲ SKATINIMO SISTEMA

2026 m. liepos 15 d.

Nr. VAE-8

SANTRAUKA

Audito svarba

Siekiant didinti šalies tarptautinį konkurencingumą, skatinamas mokslui imlaus verslo kūrimasis, mokslo ir verslo bendradarbiavimas, pažangiųjų technologijų ir inovacijų kūrimas, diegimas ir sklaida. Lietuva išsikėlusi siekį iki 2030 m. patekti tarp 20 inovatyviausių valstybių ir padidinti verslo sektoriaus išlaidas moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai (MTEP) iki 1,3 proc. BVP. 2024 m. šis rodiklis siekė 0,43 proc. (2018 m. – 0,39 proc.). Lietuva 2025 m. pagal pasaulinį inovacijų indeksą „*Global Innovation Index*“ užėmė 33 vietą¹ (2018 m. – 40 vieta).

Vienas veiksnių, lemiančių sėkmingą mokslui imlaus verslo kūrimąsi ir vystymąsi, yra viešojo valdymo institucijų veiklos atvirumas, atsakingumas, efektyvus ir kokybiškas administracinių ir viešųjų paslaugų teikimas, administracinės naštos ir siekiamos naudos proporcingumas. Siekiant užtikrinti nuoseklią ir aiškią pagalbos verslui sistemą, vienoje vietoje teikti verslui reikalingas paslaugas, 2022 m. buvo konsoliduotos inovacijų paramos agentūrų funkcijos ir įsteigta Inovacijų agentūra.

Inovacijų sistemoje veikia daug skirtingų institucijų ir įstaigų, galinčių prisidėti prie verslo inovacijų skatinimo ir teikiančių įvairias paslaugas verslui. Be Inovacijų agentūros, veikia Centrinė projektų valdymo agentūra, Lietuvos mokslo taryba, UAB ILTE, taip pat mokslo ir technologijų parkai, verslo inkubatoriai, klasteriai, kuriami mokslo ir verslo konsorciumai. Šios struktūros padeda verslui gauti finansinę, konsultacinę ir infrastruktūrinę pagalbą, bendradarbiauti su mokslo ir studijų institucijomis, kurti ir diegti inovacijas. Tačiau svarbu užtikrinti, kad verslo inovacijų skatinimo sistema veiktų koordinuotai, būtų aiški ir prieinama verslui bei rezultatyviai prisidėtų prie inovacijomis grįstos ekonomikos plėtros.

¹ *Global Innovation Index 2025 - GII 2025 at a glance*. Prieiga per internetą: <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2025/en/gii-2025-at-a-glance.html> (žiūrėta 2026-03-18).

Audito tikslas ir apimtis

Audito tikslas – įvertinti, ar verslas rezultatyviai skatinamas investuoti į inovacijas.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ✓ ar sukurtos palankios sąlygos verslui kurti ir diegti inovacijas;
- ✓ ar inovacijų skatinimo priemonės motyvuoja verslą kurti ir diegti inovacijas.

Audituojami subjektai:

- ✓ Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, formuojanti technologijų plėtros ir inovacijų politiką, organizuojanti, koordinuojanti ir kontroliuojanti jos įgyvendinimą;
- ✓ Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, formuojanti valstybės politiką mokslo srityje (mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros srityse mokslo ir studijų institucijose), organizuojanti, koordinuojanti ir kontroliuojanti jos įgyvendinimą;
- ✓ VŠĮ Inovacijų agentūra, įgyvendinanti inovacijų politiką;
- ✓ Centrinė projektų valdymo agentūra, administruojanti programas ir projektus, finansuojamus Europos Sąjungos, Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų, Šveicarijos ir Lietuvos bendradarbiavimo programos, tarptautinių institucijų, valstybės ir kitais pinigais;
- ✓ UAB ILTE, įgyvendinanti ir administruojanti finansines priemones verslui;
- ✓ Lietuvos mokslo taryba, įgyvendinanti mokslo ir studijų politiką.

Dėkojame už bendradarbiavimą audituojamiems subjektams, Viešųjų pirkimų tarnybai, Valstybės duomenų agentūrai, Valstybiniam patentų biurui, Lietuvos pramonininkų konfederacijai, Lietuvos universitetų rektorių konferencijai, Lietuvos kolegijų direktorių konferencijai, Lietuvos kokybės vadybos ir inovacijų asociacijai.

Audituojamas laikotarpis – 2022–2025 m. I pusr. Siekdami įvertinti tendencijas ir pokyčius, kai kuriais atvejais naudojome ankstesnių ir 2025 m. II pusr. bei 2026 m. duomenis.

Auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus². Audito kriterijai, atliktos procedūros ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito kriterijai, atliktos procedūros ir taikyti metodai“ (73 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Inovacijų skatinimas versle nėra pakankamai rezultatyvus: neužtikrinamas nuoseklus inovacijų vertės kūrimo procesas, neplanuojamas finansavimo tęstinumas, inovacijų infrastruktūros subjektų (mokslo ir technologijų parkų, klasterių, verslo inkubatorių) veikla nėra kryptinga. MTEP mokesčių lengvatomis naudojamosi ribotai. Inovacijų skatinimo priemonių poveikis galėtų būti didesnis, jei jų poreikis būtų pagrindžiamas

² 3000-asis TAAIS „Veiklos audito standartas“, prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/post/15649/> (žiūrėta 2026-03-18).

duomenimis, nustatomi pagrįsti atrankos kriterijai ir būtų vertinama, ar pasiekti rezultatai atitinka planuotus.

1. Inovacijų skatinimo sistema nepakankamai veiksminga skatinant verslo inovacijas

Bendros investicijos į MTEP 2024 m. sudarė 825,3 mln. Eur (1,05 proc. BVP), iš jų valstybės investicijos – 447,6 mln. Eur (0,57 proc. BVP). Verslo sektoriui skiriama valstybės parama 2022–2024 m. augo nuo 2,4 iki 2,7 mln. Eur, ji išliko mažesnė nei 0,01 proc. BVP. Lietuva pagal suminį inovacijų indeksą 2025 m. užėmė 18 vietą (91,2 balo) Europoje. Verslo MTEP intensyvumas (išlaidos verslo sektoriuje) 2022–2024 m. mažėjo nuo 0,53 iki 0,43 proc. BVP. Esamas 1,05 proc. BVP bendras MTEP investicijų lygis yra 1,3 karto (243,6 mln. Eur) mažesnis nei Europos Sąjungos strateginiuose dokumentuose numatytas siektinas MTEP investicijų lygis, tai prisideda prie inovacijų plėtros ir aukštos pridėtinės vertės ekonomikos augimo ribojimo. Oficialioje statistikoje nesinaudota visais informacijos šaltiniais apie MTEP veiklą vykdančius subjektus (pvz., Centrinės projektų valdymo agentūros, Lietuvos mokslo tarybos, ILTE informacija apie įmones, gavusias paramą MTEP projektams ar inovacinei veiklai vykdyti), todėl faktinis išlaidų mastas gali būti didesnis (1.1 poskyris, 18 psl.).

Lietuvoje patentavimo aktyvumas išlieka žemas – 2024 m. paraiškų milijonui gyventojų (45) buvo 3 kartus mažiau nei Europos Sąjungos vidurkis (152). 2022–2025 m. Lietuvoje per metus išduoti vidutiniškai 26 patentai milijonui gyventojų, 2022–2024 m. Lietuvos subjektams – 8 Europos ir 74 tarptautiniai patentai milijonui gyventojų. Mažam patentavimo aktyvumui įtakos gali turėti patentavimo finansavimo sąlygų bei proceso trukmės nesuderinamumas: nors metinis patento mokestis Lietuvoje yra mažas (vidutiniškai 244 Eur), procesas trunka 2–5 metus, tačiau patentavimo išlaidų kompensavimas galioja tik 1–24 mėn., todėl įmonės gali nespėti pasinaudoti patentavimo išlaidų kompensavimo priemonėmis per nustatytą laikotarpį. Verslui trūksta informacijos apie intelektinės nuosavybės apsaugą. Nustatėme, kad iš 30 atrinktų projektų patentuotas tik 1 rezultatas, nors 27 atvejais buvo sukurti ar komercializuoti produktai. Informacijos apie intelektinės nuosavybės apsaugą stoka ir patentavimo išlaidų kompensavimo trūkumai riboja patentavimo aktyvumą (1.2 poskyris, 21 psl.).

2022–2024 m. taikomos pelno mokesčio lengvatos, skirtos inovacinei veiklai skatinti, valstybės biudžetui kasmet vidutiniškai kainavo 179 mln. Eur. Ribotą mokestinių paskatų poveikį lemia sudėtingas jų administravimas, kompetencijų trūkumas ir ribota nauda verslui, todėl tik 41 proc. (122 iš 301) paramos gavėjų pasinaudojo MTEP lengvatomis. Trijų finansavimo priemonių projektų finansavimo sąlygų aprašuose numatyta prievolė projekto vykdytojui ir partneriams deklaruoti MTEP veiklai skirtas išlaidas, 13 (iš 62) paramos gavėjų šio reikalavimo nesilaikė (už 2024 m.), o Inovacijų agentūra neužtikrino deklaravimo laikymosi priežiūros. Siekdamos pasinaudoti pelno mokesčio lengvata MTEP veiklai, įmonės gali kreiptis į Inovacijų agentūrą dėl vykdomos veiklos priskyrimo MTEP veiklai. 2022–2025 m. I pusr. agentūra gavo 101 prašymą, vidutinis prašymo vertinimo laikas – 24 dienos (nustatytas įvertinimo terminas – 60 dienų). Nesiimant papildomų proaktyvių veiksmų didinant mokestinių lengvatų prieinamumą, nepadidės privačios investicijos į MTEP veiklas (1.3 poskyris, 22 psl.).

Valstybė skatina taikyti inovatyvius viešuosius pirkimus, skirtus išnaudoti viešojo sektoriaus potencialą inovacijoms skatinti. Inovatyvių viešųjų pirkimų skaičius Lietuvoje 2022–2025 m. padidėjo nuo 34 iki 52, o naujų perkančiųjų organizacijų skaičius vidutiniškai augo 16 proc. (2025 m. 22 organizacijos). Ekonomikos ir inovacijų ministerija skyrė 5 mln. Eur finansavimą metodinei pagalbai ir pirkimų vykdymui, įsteigtas Inovatyvių viešųjų

pirkimų kompetencijų centras, Inovacijų agentūra ir Viešųjų pirkimų tarnyba vykdė mokymus, teikė konsultacijas ir rengė metodines gaires. Didesnį proveržį inovatyvių viešųjų pirkimų srityje galėtų sukurti rizikos pasidalijimo (kompensavimo) mechanizmas, kuris galėtų būti taikomas padengiant dalį perkančiųjų organizacijų išlaidų, patirtų technologinės nesėkmės atveju. Nustatėme, kad duomenys apie inovatyvius viešuosius pirkimus netikslūs: Viešųjų pirkimų tarnybos skelbiamoje švieslentėje nurodoma vertė yra 7,3 mln. Eur (12,8 proc.) mažesnė už faktinę sutarčių vertę, neįtraukiami projektų konkursų, gynybos ir saugumo srities, koncesijų ir mažos vertės pirkimai. Esant mažam inovatyvių viešųjų pirkimų mastui, nesukuriamos pakankamos sąlygos verslui dalyvauti kuriant ir diegiant inovacijas (1.4 poskyris, 25 psl.).

2. Inovacijų skatinimo sistema nepakankamai nuosekli ir neužtikrina finansavimo tęstinumo

Lietuvoje įgyvendinama sumaniosios specializacijos (S3) politika siekia sutelkti investicijas į didžiausią mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros ir inovacijų potencialą turinčias sritis. 2022–2025 m. I pusm. inovacijoms skatinti taikytos 174 finansavimo priemonės, kurioms skirta 3 017,1 mln. Eur, 30 proc. finansavimo priemonių (61 proc. finansavimo) tiesiogiai susietos su S3 prioritetais. Teritorinis finansavimo pasiskirstymas netolygus: galimybės gauti paramą sudarytos visiems regionams, daugiau kaip pusė jos skirta Vilniuje registruotiems juridiniams asmenims (758,8 iš 1 502,7 mln. Eur paramos sumos). Inovacijų finansavimo sistema labiau orientuota į vėlesnius inovacijų kūrimo etapus (sukurtų produktų plėtrai ir eksportui numatyta 1 832,8mln. Eur), o ankstyvosios stadijoms skiriamas finansavimas (tyrimams – 206,7 mln. Eur, prototipavimui – 491 mln. Eur) yra santykinai mažesnis, todėl inovacijų kūrimo procesas nuo tyrimų iki rinkos nepakankamai nuoseklus. Inovacijų sistema veikia kaip atskirų instrumentų rinkinys, o ne vientisa grandinė, todėl projektai dažnai nepasiekia rinkos. Situaciją blogina ir nepakankamas S3 koordinavimas: Mokslo, technologijų ir inovacijų taryba nuo 2024 m. gruodžio mėn. neposėdžiavo, jos sudėtis neatnaujinta. Tuo metu S3 koordinavimo grupė vykdė nuoseklią veiklą: reguliariai posėdžiavo, nagrinėjo S3 įgyvendinimo klausimus, teikė Ekonomikos ir inovacijų ministerijai pastabas ir siūlymus. Dėl nepakankamai koordinuoto institucijų veikimo ribojamos galimybės kryptingai priimti sprendimus tobulinti inovacijų politiką ir didinti jos ekonominį poveikį (2.1 poskyris, 27 psl.).

Tarp 174 vertintų finansavimo priemonių neidentifikuota atskira priemonė, tiesiogiai orientuota į aukštos kvalifikacijos specialistų pritraukimą. 2023–2025 m. specialistų pritraukimui skirta daugiau kaip 3,5 mln. Eur, tačiau pritrauktų specialistų mažėjo: 2023 m. jų buvo 444, 2025 m. – 111. Nuo 2020 m. apie 1 200 stipendijų skirta gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos, matematikos (STEM) studijų programų studentams regionų aukštosiose mokyklose, 2024–2025 m. skirtas 94,4 tūkst. Eur finansavimas studijų programos „Aukštųjų technologijų verslas“ septynioms valstybės nefinansuojamoms studijų vietoms. Ekonomikos ir inovacijų ministerijos įgyvendinamos aukštos kvalifikacijos specialistų pritraukimo ir išlaikymo iniciatyvos prisideda prie talentų pasiūlos didinimo, tačiau jos nėra siejamos su inovacijų politikos prioritetais ir inovacijų kūrimo grandine (2.2 poskyris, 31 psl.).

2022–2025 m. I pusm. Lietuvoje inovacijos didžiąja dalimi (2,1 mlrd. Eur, 70 proc.) skatintos 2021–2027 m. Europos Sąjungos programos ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano pinigais. Tai rodo didelę inovacijų finansavimo priklausomybę nuo Europos Sąjungos paramos. 2027–2028 m. inovacijų finansavimas valstybės biudžete reikšmingai mažės – nuo 1 014,6 mln. Eur 2026 m. iki 311,9 mln. Eur 2028 m. Inovacijų

finansavimo tęstinumas ateityje priklausys nuo naujo 2028–2034 m. Europos Sąjungos finansavimo modelio – naujai rengiamos daugiamečių finansinės programos, kurio viena iš dalių yra Europos konkurencingumo fondas, sudarantis apie 400 mlrd. Eur. Investicijų pritraukimui įtakos turės šalių pasirengimas. Ekonomikos ir inovacijų ministerija dar nėra suformavusi aiškių inovacijų politikos prioritetinių krypčių siekiant visapusiškai išnaudoti 2028–2034 m. Europos Sąjungos finansavimo laikotarpio sudaromas galimybes. Jei nebus imtasi proaktyvių veiksmų, nebus išnaudojamos galimybės užtikrinti inovacijų kūrimo ir diegimo tęstinumo (2.3 poskyris, 33 psl.).

2022 m. įgyvendinus inovacijų sistemos reformą, Lietuvoje įsteigta Inovacijų agentūra, kuri aktyviai konsultuoja verslo įmones inovacijų klausimais. Inovacijų skatinimo priemonės administruoja kelios institucijos (Inovacijų agentūra, ILTE, Centrinė projektų valdymo agentūra, Lietuvos mokslo taryba), informacija apie priemones skelbiama per 6 skirtingus kanalus, kuriuose nustatėme neatitikimų, pvz., tik 2 iš 15 kvietimų buvo paskelbti finansavimo priemonių vedlyje, viename iš jų informacija netiksli, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos svetainėje pateikiama netiksli informacija apie Inovacijų agentūros vykdomas inovacijų finansavimo priemones. Nenustatyti bendri informacijos apie inovacijų finansavimo priemones teikimo ir atnaujinimo principai tarp skirtingų institucijų. Tai rodo, kad informacijos sklaida išlieka fragmentiška ir nepakankamai patikima, todėl verslui sudėtingiau laiku ir tiksliai įvertinti inovacijų finansavimo galimybes ir jomis pasinaudoti (2.4 poskyris, 35 psl.).

3. Inovacijų kūrimui ir diegimui sukurta infrastruktūra neveikia visu pajėgumu

Mokslo ir technologijų parkai turėtų skatinti mokslo ir technologinių žinių sklaidos procesus, remti eksperimentinę plėtrą, sudaryti sąlygas komercinti mokslinių tyrimų rezultatus, tačiau jų veikla Lietuvoje nėra kryptingai valdoma. Galiojančiame teisiniame reguliavime nėra pakankamai aiškiai apibrėžti mokslo ir technologijų parkų identifikavimo kriterijai ir jų priskyrimo šiai kategorijai tvarka, todėl nei Ekonomikos ir inovacijų ministerija, nei Inovacijų agentūra, kuriai pavesta stebėti šių parkų veiklą, neturi informacijos apie visus šalyje veikiančius parkus. Inovacijų agentūra stebi 7 parkus, nors jų Lietuvoje veikia daugiau (nustatėme dar 53 subjektus, vykdančius analogišką parkams veiklą). 2022–2024 m. 7 parkų stebėsena vykdyta 3 kartus, tačiau identifikuotoms problemoms (rodiklių neaiškumui, duomenų patikimumui, administracinei naštai, silpnam ryšiui su inovacijų politikos tikslais) spręsti Ekonomikos ir inovacijų ministerija iki 2025 m. pabaigos tobulinimo veiksmų nesuplanavo. Penkių iš 7 stebimų parkų veikla priklauso nuo valstybės finansavimo, o 3 parkuose 2024–2025 m. nevykdyta MTEP veikla. 2009–2020 m. į parkų infrastruktūrą investuota 11,6 mln. Eur, po 2020 m. papildomų investicijų nebuvo. 2025 m. septyniuose parkuose veikė 331 ūkio subjektas, iš jų 141 (44 proc.) pagal ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių yra nurodęs, kad gali vykdyti inovacinę veiklą. Tačiau atskiruose parkuose inovatyvių įmonių dalis išlieka labai maža (pvz., Panevėžio mokslo ir technologijų parke – 2 iš 37, 5 proc.). Dėl nepakankamos stebėsenos ir valdymo trūkumų sudėtinga kiekybiškai įvertinti parkų indėlį į šalies inovacijų sistemos plėtrą (3.1 poskyris, 37 psl.).

Mokslo ir verslo konsorciškai veikia pagal misijomis grįstas mokslo ir inovacijų programas, skirtas pažangiųjų technologijų ir inovacijų kūrimui, diegimui ir sklaidai skatinti. Šiam tikslui iki 2026 m. II ketv. pabaigos vykdomas projektas „Misijomis grįstų mokslo ir inovacijų programų įgyvendinimas“, finansuojamas 88,3 mln. Eur, projektą įgyvendina 3 konsorciškai (universitetai ir jų partneriai). 2025 m. pabaigoje 6 iš 9 projekto

rodiklių nebuvo pradėti įgyvendinti, o likę – nepasiekti. Kompleksinių misijų projektų įgyvendinimą apsunkino sudėtingi viešieji pirkimai, užsitęsę statybos ir rekonstrukcijos darbai, projektinių sprendinių keitimai. Neįgyvendinus suplanuotų etapų ir rodiklių pagal įsipareigojimus, bus negautos planuotos Europos Komisijos išmokos (iki 76,7 mln. Eur). Tokiu atveju veikloms užbaigti trūkstamą finansavimą teks dengti valstybės biudžeto pinigais ir taip kompensuoti nepasiektų rodiklių dalį (3.2 poskyris, 40 psl.).

Klasterių plėtra siekta didinti Lietuvos ūkio konkurencingumą, skatinti pramonės pertvarką ir eksportą. Klasterizacijos skatinimas turėtų būti orientuotas į skaitmeninimą, pramonės pertvarką, Europos Sąjungos pridėtinės vertės kūrimo ir vietines trumpąsias pridėtinės vertės kūrimo grandines. 2014 m. Klasterių plėtros koncepcijoje³ buvo nurodyta, kad Lietuvoje nėra bendros klasterių identifikavimo ir registravimo sistemos. Duomenų apie klasterius nėra ir dabar: Ekonomikos ir inovacijų ministerija tokios informacijos neturi, Inovacijų agentūra nevykdo klasterių veiklos vertinimo. Be nuolatinės klasterizacijos plėtros stebėsenos ir grįžtamojo ryšio nėra galimybių laiku koreguoti klasterių politikos sprendimų ir įvertinti taikomų priemonių poveikio Lietuvos ūkio konkurencingumui (3.3 poskyris, 42 psl.).

Ekonomikos ir inovacijų ministerija neturi informacijos apie Lietuvoje veikiančių verslo inkubatorių skaičių ir jų rezultatus – turi informacijos tik apie vieną Europos kosmoso agentūros verslo inkubatorių Lietuvoje (ESA BIC Lithuania). 2022–2025 m. I pusm. tik viena iš 174 finansavimo priemonių buvo skirta verslo preakceleratoriui, smulkaus ir vidutinio verslo inkubavimui ir plėtrai, „Spiečiaus“ potencialui, konsultacijoms. Šiai priemonei numatyta 3,8 mln. Eur, finansavimo sutarčių pasirašyta už 65 proc. šių pinigų. Nesukuriamos sąlygos vertinti verslo inkubatorių veiklos efektyvumo, nėra galimybių įvertinti finansavimo priemonių poveikio ir priimti pagrįstų sprendimų dėl politikos ar finansavimo korekcijų (3.4 poskyris, 43 psl.).

Startuolių skaičius Lietuvoje nuo 2022 iki 2025 m. padidėjo 13 proc. (nuo 1 088 iki 1 230), jiems taikomos 97 iš 172 finansavimo priemonių (2 523,5 mln. Eur). Inovacijų agentūros vykdoma startuolių stebėseną nėra orientuota į Lietuvos startuolių ekosistemos koncepcijoje nustatytų tikslų pasiekimo vertinimą: neatliekamas sistemingas duomenų rinkimas apie pardavimus, eksportą ir investicijas, neformuluojami pasiūlymai priemonėms tobulinti. Be to, Inovacijų agentūros vykdomoje startuolių ekosistemos stebėsenoje naudojama metodika orientuota į Lietuvos startuolių ir technologijų ekosistemos raidą, ji yra platesnė nei Smulgiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme įtvirtintas startuolio apibrėžimas. Dėl to startuolių statistika apima ir įmones, veikiančias ilgiau kaip 10 metų, nors formaliai nebeatitinka įstatyme nustatytų startuolio veiklos trukmės kriterijų. Dėl nepakankamos stebėsenos ir netinkamo startuolių masto vertinimo valstybės parama taikoma platesnei nei apibrėžta tikslinei grupei, dėl to mažėja paramos rezultatyvumas (3.5 poskyris, 44 psl.).

4. Finansavimo priemonės nevaldomos taip, kad būtų pasiektas laukiamas rezultatas

Inovacijų finansavimo priemonės Lietuvoje nepakankamai grindžiamos poreikio ir poveikio vertinimu, nes iš 28 vertintų priemonių tik 6 (21 proc.) buvo pagrįstos poreikio analize ir turėjo aiškiai apibrėžtą ryšį tarp identifikuojamos problemos, finansavimo priemonės ir siekiamų rezultatų. 2022–2025 m. I pusm. ministerijos neatliko sistemingu

³ Ekonomikos ir inovacijų ministro 2014-02-27 įsakymu [Nr. 4-131](#) patvirtinta „Lietuvos klasterių plėtros koncepcija“ 7, 34 p.

baigtų finansavimo priemonių poveikio vertinimų, kurie leistų įvertinti priemonių veiksmingumą ir pagrįsti sprendimus dėl jų tęstinumo ar tobulinimo. Ankstesnių programų (2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų, 2021–2027 m. Europos Sąjungos fondų investicijų programos) vertinimai parodė, kad nepagrindus priemonių poreikio dalis rodiklių nepasiekama arba jie yra netinkami, nepakankami, trūksta intervencijų logikos ir suderinamumo, projektų įgyvendinama mažiau nei planuota, o intervencijų poveikis apsiriboja pavieniais projektais. Nepakankamas poreikio įvertinimas turi įtakos panaudojant finansavimą: 15 iš 28 priemonių (53 proc.) finansavimas nepasiekė 90 proc. paskirstymo, todėl vertintu laikotarpiu iš 1 683,5 mln. Eur nepanaudota 1 006,6 mln. Eur (60 proc.)⁴. Tai rodo, kad finansavimo priemonės neatitinka realios paklausos, kurią riboja per griežti reikalavimai, priemonių specifiškumas. Dėl nepakankamo planavimo ir stebėsenos nepanaudoti pinigai turi būti perskirstomi. Nepakankamai pagrindus poreikį, esant ribotai paklausai ir nevertinant poveikio, susidaro situacija, kai negalima objektyviai įvertinti priemonių efektyvumo, o finansavimo sistema neužtikrina planuoto ekonominio rezultato (4.1 poskyris, 46 psl.).

Projektų atrankos ir vertinimo sistema nėra pakankamai pagrįsta ir orientuota į rezultatus, nes 6 iš 30 vertintų priemonių (20 proc.) taikyti 7 kriterijai, susiję su pareiškėjų patirtimi ir finansine būkle (pvz., atliktų veiklų skaičius, pareiškėjo grupės narių skaičius ir reikalaujama jų patirtis, pajamų konkrečiame sektoriuje dydis), nebuvo įvertinti pagal aktualumą, todėl galėjo riboti priemonių paklausą. Nors yra kriterijų, siejamų su kuriama produkto savybėmis (pvz., naujumas), Inovacijų agentūra nevertino, ar projektų metu sukurti produktai atitinka numatytas savybes, todėl neužtikrinamas faktinis rezultatų pasiekimas. Patikrinę 30⁵ (iš 177 baigtų) projektų nustatėme, kad Inovacijų agentūra, vertindama priemonės „Gynybos inovaciniai čekiai“ projektų įgyvendinimą, apsiribojo tik dokumentų patikra, neatlikdama fizinių patikrų vietoje. Centrinė projektų valdymo agentūra analogiškus projektus vertino ir atliko patikras vietose. Dėl nepagrįstų atrankos kriterijų ir nepakankamos rezultatų patikros susidaro situacija, kai finansavimas skiriamas, tačiau neužtikrinama, kad bus pasiektas planuotas poveikis ir sukurtas laukiamas rezultatas (4.2 poskyris, 49 psl.).

Administracinė našta pareiškėjams mažinama, Ekonomikos ir inovacijų ministerija koordinuoja šias priemones, o Inovacijų agentūra, ILTE, Centrinė projektų valdymo agentūra, Lietuvos mokslo taryba optimizuoja dokumentų teikimo procesus ir diegia elektronines sistemas. Tai leido 2024–2025 m. sumažinti administracinę naštą: Inovacijų agentūra 2024 m. klientams sutaupė 3,04 mln. Eur, Centrinė projektų valdymo agentūra 2025 m. projektų vykdytojams administracinę naštą sumažino 4,7 mln. Eur (ILTE ir Lietuvos mokslo taryba administracinės naštos mažinimo neskaičiuoja). Nepaisant to, projektų finansavimo sąlygose vis dar reikalaujama pakartotinai teikti duomenis, kurie jau yra valstybės informaciniuose ištekliuose (pvz., Valstybinėje duomenų agentūroje ar Valstybinėje mokesčių inspekcijoje). Administracinės naštos mažinimo priemonės nėra visiškai išnaudojamos, o duomenų dubliavimas riboja jų poveikį (4.3 poskyris, 52 psl.).

⁴ 2025 m. rugpjūčio mėn. duomenys.

⁵ Visus baigtus projektus, kuriuos administravo Inovacijų agentūra (11), ILTE (1), Lietuvos mokslo taryba (5), ir pagal atranką – tuos, kuriuos administravo Centrinė projektų valdymo agentūra (13 iš 160).

Rekomendacijos

Vyriausybei

1. Siekiant užtikrinti nuoseklų inovacijų skatinimą nuo tyrimų iki rinkos, pereinant nuo pavienių projektų finansavimo prie integruotos inovacijų grandinės modelio, užtikrinti, kad inovacijų finansavimas būtų organizuojamas kaip nuosekli grandinė nuo tyrimų iki produkto pateikimo rinkai, sudarant sąlygas tęstiniam aukštos pridėtinės vertės projektų finansavimui ir pašalinant kliūtis tarp skirtingų finansavimo etapų (2-asis, 4-asis audito rezultatai).

Ekonomikos ir inovacijų ministerijai

2. Siekiant užtikrinti nuoseklų inovacijų skatinimą nuo tyrimų iki rinkos ir stiprinti finansavimo priemonių tarpusavio suderinamumą, tęstinumą bei koordinavimą (2-asis, 4-asis audito rezultatai):
 - 2.1. užtikrinti, kad prieš priimant sprendimus dėl valstybės subsidijų ir (ar) dotacijų, skiriamų verslo inovacijoms skatinti, būtų vertinamas poreikis, įvertinant paklausą, alternatyvas, suderinamumą su kita teikiama ar planuojama teikti valstybės parama;
 - 2.2. užtikrinti, kad būtų vertinamas finansavimo priemonių poveikis, įskaitant jų naudą, tikslų pasiekimą ir indėlį į inovacijų kūrimą;
 - 2.3. tobulinti inovacijų finansavimo modelį, pereinant nuo atskirų finansavimo priemonių prie integruotų technologinių iššūkių ir (ar) inovacijų programų, sudarančių galimybes užtikrinti nuoseklų finansavimą nuo mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros iki produktų kūrimo, diegimo ir eksporto, kartu sudarant sąlygas operatyviau perskirstyti pinigus, atsižvelgiant į įgyvendinimo pažangą, paklausą ir strateginius valstybės prioritetus.
3. Siekiant padidinti Lietuvos konkurencingumą, užtikrinti efektyvų inovacijų politikos įgyvendinimą, didinti valstybės investicijų grąžą ir stiprinti viešojo sektoriaus vaidmenį kuriant inovacijų paklausą (1-asis audito rezultatas):
 - 3.1. užtikrinti, kad ministerijos ir jų valdymo sričių institucijos pagal savo veiklos specifiką ir inovacijų poreikį nusistatytų inovatyvių viešųjų pirkimų taikymo tikslus, rodiklius ir stebėtų jų įgyvendinimą;
 - 3.2. taikyti papildomas inovatyvių viešųjų pirkimų rizikos valdymo priemones, mažinančias perkančiųjų organizacijų riziką diegiant inovatyvius sprendimus.
4. Siekiant užtikrinti verslo inovacijų finansavimo iš būsimo Europos konkurencingumo fondo ir (ar) kitų finansavimo šaltinių tęstinumą, parengti pasiūlymus dėl strateginių sričių, kuriose verslo inovacijos duotų didžiausią naudą valstybei, finansavimo (2-asis audito rezultatas).
5. Siekiant geriau atliepti inovacijų sistemos poreikius aukštą pridėtinę vertę kuriantiems specialistams, įvertinti inovacijų sistemai reikalingų kompetencijų ir specialistų poreikį ir numatyti šio poreikio sistemingą integravimą į žmoniškųjų išteklių plėtros ir talentų pritraukimo priemones (2-asis audito rezultatas).

6. Siekiant užtikrinti, kad inovacijų infrastruktūra prisidėtų prie verslo inovacijų plėtros (3-iasis audito rezultatas):
 - 6.1. patikslinti inovacijų infrastruktūros subjektų (mokslo ir technologijų parkų, verslo inkubatorių) identifikavimo, stebėsenos ir veiklos vertinimo teisinį reguliavimą (nustatant šių subjektų identifikavimo kriterijus bei jų įtraukimo į stebėseną ir vertinimą principus);
 - 6.2. paskirstyti institucines funkcijas ir atsakomybes inovacijų infrastruktūros subjektų (mokslo ir technologijų parkų, verslo inkubatorių) stebėsenos srityje;
 - 6.3. užtikrinti sistemingą poreikio, numatomo poveikio, regioninių ypatumų ir inovacijų politikos prioritetų vertinimą ir jo rezultatų panaudojimą priimant sprendimus dėl inovacijų infrastruktūros plėtros ir išlaikymo.
7. Siekiant skatinti klasterizacijos plėtrą, patikslinti klasterių identifikavimo, veiklos stebėsenos ir vertinimo, institucinių funkcijų ir atsakomybių teisinį reguliavimą (3-iasis audito rezultatas):
8. Siekiant didinti valstybės paramos startuoliams veiksmingumą (3-iasis audito rezultatas):
 - 8.1. nustatyti startuolių ekosistemos stebėsenai naudojamų metodologinių kriterijų ir teisės aktuose nustatyto startuolio apibrėžimo taikymo tikslus bei skirtumus;
 - 8.2. užtikrinti nuoseklią startuolių ekosistemos stebėseną, integruojant pagrindinius rodiklius, jų tendencijų vertinimą ir rezultatų panaudojimą formuojant bei tobulinant startuolių politiką.
9. Siekiant sudaryti verslui patogias sąlygas gauti aktualią informaciją apie inovacijų finansavimo galimybes, jų kūrimą ir diegimą, nustatyti ir įgyvendinti bendrus institucijų bendradarbiavimo, informacijos apsikeitimo ir informacijos pateikimo principus, užtikrinančius nuoseklų ir aktualų informacijos prieinamumą vieno langelio principu (2-asis audito rezultatas).
10. Siekiant didesnio patentavimo sistemos veiksmingumo Lietuvoje ir jos dermės su inovacijų sistema, sukurti priemones, užtikrinančias nuoseklią pagalbą pareiškėjams patentavimo procese nuo mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros rezultatų sukūrimo iki ilgalaikio patento galiojimo užtikrinimo (1-asis audito rezultatas).
11. Siekiant didinti inovacijų srityje taikomų mokesčių lengvatų veiksmingumą ir prieinamumą verslui, kartu su Tarpinstitucine darbo grupe, sudaryta mokslinius tyrimus, eksperimentinę plėtrą ir inovacijas reglamentuojantiems teisės aktams tobulinti (1-asis audito rezultatas):
 - 11.1. pertvarkyti moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai ir inovacijoms taikomų mokesčių lengvatų administravimo procesus, mažinant administracinę našą verslui ir užtikrinant, kad kontrolė būtų grindžiama rizikos vertinimu;
 - 11.2. taikyti standartizuotus įkainius deklaruojant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros ir inovacijų sąnaudas, supaprastinant administracinius procesus, užtikrinant tinkamą kontrolę ir atitiktį taikomiems reikalavimams;

- 11.3. išplėsti inovacijoms skirtų mokesčių lengvatų taikymą, kuris skatintų intelektualės nuosavybės kūrimą, apsaugą ir komercializavimą.
12. Siekiant sumažinti administracinę naštą verslo subjektams, sukurti informacijos apsiikeitimo sprendimus tarp Valstybinės mokesčių inspekcijos, Valstybės duomenų agentūros ir administruojančių institucijų dėl MTEP išlaidų duomenų naudojimo, patikslinti projektų finansavimo sąlygų aprašus ir užtikrinti, kad pareiškėjams nereikėtų pakartotinai teikti valstybės institucijų jau turimų duomenų (4-asis audito rezultatas).

Atkreipiame dėmesį, kad Ekonomikos ir inovacijų ministerijos pasiūlytos priemonės trečiajai rekomendacijai įgyvendinti orientuotos į metodinės pagalbos ir stebėsenos stiprinimą, ikiprekybinių ir inovatyvių viešųjų pirkimų naudojimą kaip vieną iš inovacijų diegimo ir paklausos skatinimo priemonių, tačiau nenumato papildomų paskatų ar rizikos valdymo priemonių, kurios didintų perkančiųjų organizacijų motyvą prisiimti inovatyvių viešųjų pirkimų riziką. Manome, kad jos iš dalies prisidės prie rekomendacijos tikslo įgyvendinimo (detaliau „Rekomendacijų įgyvendinimo plano“ 2 lentelėje, 67 psl.).

Vyriausybės kanceliarijai rašte pateikėme rekomendaciją dėl Mokslo, technologijų ir inovacijų tarybos veiklos, Ekonomikos ir inovacijų ministerijai – dėl inovatyvių viešųjų pirkimų statistikos, Inovacijų agentūrai – dėl atrankos kriterijų, pagal kuriuos pareiškėjui buvo skiriamas finansavimas, vertinimo įgyvendinus projektus, Lietuvos mokslo tarybai – dėl galimybės finansavimo priemonėse, kuriose numatytas projektų finansavimas valstybės biudžeto pinigais, išlaidas finansuoti taikant supaprastintai apmokamų išlaidų dydžius⁶.

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai, laukiamas audito poveikis ir pokyčių vertinimo rodikliai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (55 psl.). Aktualią informaciją apie rekomendacijų įgyvendinimo būklę, rezultatus ir įvykusius pokyčius skelbiama atvirose duomenyse Valstybės kontrolės interneto svetainėje <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/AtviriDuomenys>.

⁶ 2026-06-25 Valstybės kontrolės raštai: Nr. SD-(210-9.3.1-E-6268)-574 Vyriausybės kanceliarijai, Nr. SD-(210-9.3.1-E-6268)-575 Ekonomikos ir inovacijų ministerijai, Nr. SD-(210-9.3.1-E-6268)-576 Inovacijų agentūrai, Nr. SD-(210-9.3.1-E-6268)-577 Lietuvos mokslo tarybai.